

year. No juveniles were seen on June 20th. The nursery of *Myotis mystacinus* at Scheulder (South-Limburg) had been disturbed. Only 5 individuals hid behind the rafters and 5 young were found dead under their hiding place.

A new nursery of the pipistrelle was discovered at Bilthoven near Utrecht.

Two nurseries of *M. dasycneme* in Friesland were inhabited: at Kollum 82 individuals could be caught, but at Wommels slaters had disturbed the colony which yielded only 26 bats. A new colony of this

species was discovered at Berlikum (ca. 100 individuals) (cf. table 5).

Three of our 32 bat nursery boxes proved to be inhabited now, three years after they were placed in the trees: in each of two a noctule was found, a third was used as a haunt by 2 pipistrelles. Three other boxes contained pellets of a small species which indicated that they, too, had been inhabited for some time during the summer. Three new data on maximum-age are published in table 6. Foreign returns (Bels 1952 p. 50) cf. table 7.

L i t t e r a t u u r :

Bels L. 1952. Fifteen years of bat banding in the Netherlands. Thesis, Utrecht, Reprinted from *Natuurhist. Gen. Limburg*, Reeks V.

Heerdt, P. F. van en J. W. Sluiter 1961. Resultaten van het Vleermuisonderzoek in Nederland in 1960 D.L.N. 64: 156-162.

Heerdt, P. F. van en J. W. Sluiter 1961a. New data on longevity in Bats. *Natuurhist. Maandblad* 50 (3-4): 36.

EEN BELANGRIJK BOEK OVER NATUURBESCHERMING:

„Die letzten Oasen der Tierwelt“

M. F. MÖRZER BRUIJNS.

Van „*Die letzten Oasen der Tierwelt; mit Zoologen, Wildhütern und Kamerajägern in den National Parks der Erde*“, verscheen een derde en met vele nieuwe gegevens uitgebreide uitgave door Dr. Wolfgang Engelhardt, met medewerking van Dr. J. Eibl von Eibesfeldt, Dr. P. Eipper, H. Heck, Prof. Dr. B. Guzimek, Prof. Dr. H. Krieg, Dr. A. Lindgens, e.a., 320 pagina's, ± 150 foto's w.o. enkele kleurenfoto's, 9 schetskaarten; uitgave Umschau-Verlag, Frankfurt a. M. en Pinguin-Verlag, Innsbruck/Tirol, prijs f 20,40.

Het doel van de uitgevers, schrijvers en

andere medewerkers is het behoud van de dieren. Er is over dit onderwerp de laatste jaren al meer gepubliceerd en men zou daarom kunnen menen, dat dit boek een herhaling is van die andere en dat er geen bijzondere aandacht aan behoeft te worden besteed. Dat is echter niet het geval en het is eigenlijk ook niet verwonderlijk. Dit werk verdient een eigen plaats naast de genoemde boeken zoals de „Atlas der Natuurreservaten“ en het voortreffelijke boek „Dieren sterven uit“. De verscheidenheid van de dierenwereld op aarde is zo groot en de mogelijkheden om de dieren te benade-

ren zo veelvuldig, dat men niet gauw voor duplicatie van gegevens behoeft te vrezen. Dr. Engelhart, zoöloog en wetenschappelijk adviseur van de „Deutsche Naturschutzring“, een overkoepelende natuurbeschermingsorganisatie in Duitsland met een miljoen leden, is redacteur. Hij schreef de inleidende hoofdstukken.

Hij zet daarin duidelijk uiteen hoe belangrijk de laatste resten van de natuurlijke wildernissen zijn, zowel voor de dierenwereld als voor de mens en welke rol Nationale Parken en daarmee vergelijkbare natuurreservaten daarbij spelen. Het daarop volgende hoofdstuk van Heck, de directeur van het Dierenpark Hellabrunn te München, getiteld „Um die Zukunft der Tiere“ geeft daarbij een zeer interessante documentatie. Het besef hoe noodzakelijk het is overal op aarde meer van dergelijke parken en natuurreservaten in te stellen is evenwel nog onvoldoende tot brede lagen van de bevolking van vele landen doorgedrongen. De uitgave van dit boek beoogt de ontwikkeling van dit besef aan te moedigen.

„Die letzten Oasen der Tierwelt“ bestaat uit vier delen. Het meest spectaculaire deel is dat van de foto's. Wij zijn tegenwoordig op het gebied van de dierenfotografie veel goeds gewend. Men verwacht daarom niet zo gauw, dat een volgend boek met foto's van dieren in natuurreservaten veel nieuws zal kunnen brengen. Van de in dit boek opgenomen foto's kan echter gezegd worden, dat zij buitengewoon goed zijn en dat er een aantal zeer bijzondere opnamen bij zijn. Er is een toelichting op de foto's van 20 pagina's tekst waarin van iedere soort een aantal biologische bijzonderheden worden vermeld omtrent voorkomen, levenswijze, de mate van bedreigd zijn en de bescherming.

Het tweede gedeelte van het boek bestaat uit een 8-tal beschrijvingen van belevenis-

sen in Nationale Parken in Centraal-Afrika, Zuid-Afrika, Noord-Amerika en Europa. Deze beschrijvingen beslaan 22 pagina's. Zij laten de lezers kennismaken met beheersaangelegenheden, problemen en ook met avonturen in een aantal Nationale Parken. Deze stof is zowel voor de bioloog als voor de geïnteresseerde natuurliefhebber de moeite waard. Vooral de hoofdstukken over de ontmoetingen met gorilla's, over de stroperij en over de jacht-tactiek van leeuwen zijn interessant.

Het derde gedeelte, bijna 70 pagina's omvattend, geeft een documentatie over het beheer van Nationale Parken en over wildbescherming, jacht en hun problemen. Vijftien deskundigen uit alle werelddelen hebben met hun bijdragen ervaringen op schrift gesteld uit Afrika (o.a. ook uit Madagaskar), Zuid-Amerika (Galapagos) en Centraal Zuid-Amerika (o.a. Argentinië, Brazilië), Noord-Amerika, Philipijnen, Australië, West-Europa, Sowjet-Unie en het Noordpoolgebied. Deze hoofdstukken zijn voor ieder die met het beheer van Nationale Parken en natuurreservaten te maken heeft of er voor geïnteresseerd is van groot belang. Er zijn daarin gegevens verwerkt, die men elders in de literatuur niet zo gemakkelijk vindt.

Tenslotte is in het laatste gedeelte van het boek een lijst gegeven van de Nationale Parken en daarmee gelijk te stellen natuurreservaten voorzover zij voor het behoud van zeldzame diersoorten van betekenis zijn. In deze documentatie zijn gegevens opgenomen over grootte, ligging, administratie, toegankelijkheid, logeermogelijkheden, gunstige perioden voor bezoek. Tevens is er telkens een korte karakteristiek gegeven van het landschap en van de belangrijkste diersoorten.

Van Afrika zijn gegevens vermeld van 126 gebieden uit 24 landen; van Noord-Ame-

rika 77 gebieden van 4 landen; van Zuid-Amerika 17 gebieden van 6 landen; van Azië 78 van 8 landen; van Australië 27 van 3 landen; van Europa 96 van 17 landen.

Deze documentatie bevat een schat van gegevens, ten dele van gebieden, waarvan in het algemeen maar weinig bekend is. Het is voor de Nederlandse lezer zonder twijfel een teleurstelling, dat Nederland in deze documentatie niet is opgenomen, hoewel er in ons land zonder twijfel Nationale Parken en vergelijkbare natuurreservaten bestaan, die wat belangrijkheid betreft ze-

ker evenveel, zo niet meer betekenis hebben dan menig park of reservaat van elders, dat wel werd opgenomen. Ook van België en Luxemburg, van Ierland, van Spanje en Portugal werden geen gegevens vermeld. Het is dus duidelijk, dat de documentatie niet volledig is. Dat mag men ook niet verwachten of verlangen. Het is beter te waarderen wat er wel is gegeven dan ontevreden te zijn over iets dat niet is opgenomen. Dat wat Dr. Engelhardt en zijn medewerkers wel hebben gegeven is bepaald zeer de moeite waard en daarvoor mogen wij hen dankbaar zijn.

Vragen en korte mededelingen

Grijze zeehond op Terschelling. Begin december 1961 berichtte de heer J. Cupido te Hoorn (Terschelling) mij, dat hij al enige keren een grote lichtgekleurde zeehond had gezien op het brede oostelijke gedeelte van het Boschplaatstrand. Pas na half december kwam ik in de gelegenheid zelf eens te gaan kijken. Tot mijn geluk was het dier nog aanwezig op een zandplaat, die door een ondiepe geul van het strand bij het Amelander Gat was gescheiden. Aan de grootte (ruim $2\frac{1}{4}$ m lang), de lichtgrijze kleur met grote langwerpige vlekken en de lange snuit werd het direct duidelijk, dat ik met een Grijze zeehond (*Halichoerus grypus* (Fabricius)) te doen had.

Het dier was niet bijzonder schuw, maar bleek zich toen ik hem dicht naderde sneller dan een Gewone zeehond naar het water te kunnen verplaatsen. Het richtte zich daarbij hoog op, zodat het lichaam vaak geheel vrij van de bodem kwam. Het spoor was iets breder, maar beduidend dieper dan dat van de Zeehond, terwijl de afdrucken van de voorpoten iets meer zijdelings uitstonden dan bij deze.

Tot begin januari 1962 is het dier in deze omgeving gebleven.

De Grijze zeehond is eerder gemeld van Texel in 1955 (De Levende Natuur 60, p. 62-63). In Het Zeepaard 21, p. 153 wordt een artikel uit het Algemeen Handelsblad aangehaald, waarin gewezen wordt op het toenemende aantal waarnemingen van

deze soort. In de Waddenzee zijn tot nu toe een dozijn jonge mannetjes vastgesteld, waarvan enkele op de Farne-eilanden (G.B.) waren gemerkt.

J. TANIS.

Zwarte Konijnen op Ameland. In een aantal vorige nummers van De Levende Natuur las ik mededelingen over het voorkomen van zwarte Konijnen op Terschelling en andere Waddeneilanden. In aansluiting daaraan kan ik nog mededelen, dat ik in de laatste jaren herhaaldelijk zwarte Konijnen heb gezien op Ameland tussen paal 3 en paal 5 (westkant). Ik heb ze altijd beschouwd als nakomelingen van ontsnapte tamme Konijnen. Maar het is wel merkwaardig, dat dergelijke ontsnappingen op zoveel plaatsen hebben plaatsgevonden en dat alleen effen zwarte Konijnen zich blijkbaar handhaven. In het duin zijn ze bepaald opvallend.

De Bilt. T. W. RUITTEN-KOOISTRA.

VOGELWAARNEMINGEN.

Klapkster. 5 november 1961 in de duinen bij de Koog, Texel.

Fratertjes in het binnenland. Op 14 januari 1962 drie exemplaren bij een vuilstortplaats met vele ruderele planten in de Oosterpolder te Haren (Gr.).

CH. H. ANDREAS.